

Любов Шара, Костянтин Ячменіхін

ПАМ'ЯТКООХОРОННІ ІНІЦІАТИВИ У ЧЕРНІГОВІ 1917 р.

DOI: 10.5281/zenodo.5749312

© Л. Шара, К. Ячменіхін, 2021. СС BY 4.0

Мета статті – деталізувати роботу В. Модзалевського стосовно охорони чернігівських музеїв упродовж липня–листопада 1917 р., спираючись на його письмові клопотання, адресовані міській управі. **Методи** дослідження відповідають означеній меті, ґрунтуються на принципі історизму та об'єктивності, є загальнонауковими (аналіз, індукція) та спеціально-історичними (історико-порівняльний, історико-системний, історико-генетичний). **Наукова новизна** полягає у тому, що вперше досліджено взаємодію міського самоврядування та губернського комісара з охорони пам'яток мистецтва й старовини В. Модзалевського щодо збереження артефактів, зосереджених у музеях і соборах Чернігова. **Висновки.** Революційні події 1917 р. дозволили народам імперської Росії сподіватися на швидке вирішення низки закоренілих проблем в усіх царинах життєдіяльності держави й соціуму. Українці розпочали відновлювати власну державність, створивши представницький орган – Центральну Раду, трансформовану в квітні 1917 р. у революційний парламент, що керував національним рухом Наддніпрянини. Поміж активних його учасників є особистості, які, незважаючи на війну й глибоку соціально-економічну кризу, усвідомлювали значимість культурно-духовної спадщини для процесу формування української держави, посилення етнічної самоідентифікації. Один із них – Вадим Модзалевський – Чернігівський губернський комісар із охорони пам'яток мистецтва й старовини, очільник Комітету з охорони пам'яток мистецтва та старовини. Завдяки йому були ініційовані пам'яткоохоронні заходи для збереження старожитностей Чернігівського з'єданого історичного музею міської і вченої архівної комісії, Музею українських старожитностей імені В.В. Тарновського, єпархіального давньосховища, розташованого в Троїцькому соборі, святинь православних храмів. Наполегливі клопотання комісара мали відгук поміж гласних міського самоврядування Чернігова, які сприяли організації варті поблизу музейних установ і культових споруд, підтримали ідею забезпечення якісної охорони шляхом підбору надійних і свідомих караульних.

Ключові слова: пам'ятки старовини, музей, комісар, міська управа, охоронці.

Лютнева революція 1917 р., зруйнувавши Російську імперію, відкрила для українців перспективу відновлення власної держави. Петроградські події викликали загальнонародне піднесення, упевненість у найшвидшому покращенні життя. Однак сподівання на спокійний цілеспрямований розвиток країни, вирішення нагальних запитів громадян у різноманітних сферах соціально-економічного й культурно-духовного спрямування виявилися нездійсненими. Всеохопний хаос, нездатність центральної влади зняти соціальну напругу чи, бодай, продемонструвати спроможність швидко та ефективно реагувати на тогочасні виклики, – усе це примушувало діяти представників периферійних владних структур, виборного врядування, громадських організацій. І йдеться не лише про розв'язання господарсько-побутових завдань, але й про збереження культурно-духовної спадщини в умовах економічного колапсу та війни.

Прикладом цього є наполеглива робота губернського комісара з охорони пам'яток мистецтва й старовини в Чернігівській губернії Вадима Львовича Модзалевського. Завдяки йому в Чернігові 1917 р. були ініційовані пам'яткоохоронні заходи, спрямовані на створення безпечних умов для артефактів, зосереджених у музеях, єпархіальному давньосховищі, православних храмах.

Життєвий шлях В. Модзалевського, пам'яткоохоронна діяльність у Чернігові за доби Української національної революції висвітлювалися в наукових студіях цілеспрямовано або опосередковано у контексті дослідження історії Чернігово-Сіверщини 1917–1921 рр., формування державної системи охорони пам'яток України (О. Коваленко¹, В. Томазов²,

¹ Коваленко О. В. Л. Модзалевський як історик України. *Український історичний журнал*. 1972. № 4. С. 121–123; Його ж. Вадим Модзалевський і розвиток архівної справи на Північному Лівобережжі України за доби визвольних змагань. *Архівна та бібліотечна справа в Україні доби визвольних змагань (1917–1921 рр.)*: 36. наук. праць. Київ, 1998. С. 208–213 та інші.

² Томазов В. Модзалевський Вадим Львович. *Енциклопедія історії України* / Інститут історії України НАН України. URL: <http://history.org.ua/uk>.

В. Бойко, Т. Демченко, О. Оніщенко³, О. Нестуля⁴, С. Сергєєва⁵ та інші). Утім, вважаємо, що тема не втратила своєї актуальності, оскільки залучення нових матеріалів поглиблює її та уможливує усебічне вивчення. Відтак метою нашої розвідки є детальне вивчення роботи В. Модзалевського стосовно охорони чернігівських музеїв упродовж липня–листопада 1917 р., на матеріалі його письмових клопотань, адресованих міській управі.

Передусім, звернімо увагу на постать Вадима Львовича. Призначення його губернським комісаром із охорони пам'яток мистецтва й старовини та очільником Чернігівського комітету з охорони пам'яток мистецтва та старовини було не випадковим. В. Модзалевський – представник дворянського роду козацько-старшинського походження, син відомого педагога й дитячого письменника Лева Модзалевського. Освіту здобув у 1-му кадетському корпусі Санкт-Петербурга та Миколаївському військовому інженерному училищі, проте це не завадило йому зацікавитися історією. Ще в роки навчання, під впливом старшого брата й знаного російського генеолога Вітольда Руммеля, долучився до професійного вивчення історії, брав участь у підготовці «Русского биографического словаря», захопився українською історією та генеалогією.

Завершивши навчання у Миколаєві 1902 р., розпочав військову кар'єру в Києві у 14-му саперному батальйоні⁶. Водночас продовжив активне студіювання історії, протягом 1903–1905 рр. входив до Чернігівської та Полтавської архівних комісій, Історичного товариства імені Нестора літописця; публікувався на шпальтах «Киевской старины». На думку сучасників В. Модзалевського, його «захоплення історією, старовиною було не лише суто науковим, воно перетворювалося на спосіб життя, виявлялося у побуті, в середовищі, яке він формував навколо себе»⁷.

Однак, цілковито поринути у вивчення минулого він зміг лише в 1911 р., вийшовши у відставку та переїхавши до Чернігова. В. Модзалевський обіймав різні, в основному керівні, посади на ниві вивчення, збереження та популяризації української історії й культури. Зокрема виконував обов'язки директора Музею українських старожитностей імені В. Тарновського Чернігівського губернського земства (травень 1911 – травень 1912 рр.), секретаря Чернігівських дворянських депутатських зборів (квітень 1912 – березень 1918 рр.), керуючого справами Чернігівської губернської вченої архівної комісії (із березня 1911 р.), чернігівського губернського комісара з охорони пам'яток мистецтва й старовини (із травня 1917 р.), голови Чернігівського комітету з охорони пам'яток мистецтва та старовини (із червня 1917 р.)⁸.

Властиво, що Вадиму Львовичу вдавалося гармонійно поєднувати адміністративну роботу з історичними студіями. На різних етапах свого життя він заснував та описав архів Чернігівської губернської вченої архівної комісії, започаткував дослідження місцевих архівів, минувшини Лівобережної України, спеціальних історичних дисциплін (розробив методик публікації документів XVII–XVIII ст.), ініціював проект реформ архівної справи, керував комісією Української академії наук для створення «Біографічного словника діячів українського народу і української землі»⁹.

Під час відряджень до столиць імперії, В. Модзалевський відшукував у архівних фондах матеріали з української генеалогії, готував публікацію щоденника Я. Марковича. Його історичну ерудицію та організаційні здібності високо цінували М. Василенко, М. Грушевський, О. Левицький¹⁰ та інші.

Повертаючись до чернігівського періоду життя Вадима Львовича, наголосимо, що пам'яткоохоронна діяльність значно активізувалася у травні–червні 1917 р., відколи він почав суміщати посади губернського комісара з охорони пам'яток мистецтва й старовини та керівника Комітету з охорони пам'яток мистецтва і старовини. «Хрещеним батьком» у цій справі для В. Модзалевського став комісар з питань охорони пам'яток історії та культури у Київській губернії Микола Біляшівський. Саме він запропонував В. Модзалевському обійняти аналогічну посаду в Чернігівській губернії та, «не відкладаючи, закласти ко-

³ Бойко В., Демченко Т., Оніщенко О. 1917 рік на Чернігівщині: історико-краєзнавчий нарис. Чернігів, 2003. 126 с.

⁴ Нестуля О. Біля витоків державної системи охорони пам'яток в Україні (доба Центральної Ради, Гетьманщини, Директорії). Київ–Полтава, 1994. 238 с.; Його ж. Охорона культурних пам'яток за доби Української Центральної Ради. *Краєзнавство*. 2002. № 1–4. С. 90–94 та інші.

⁵ Сергєєва С. Чернігівщина часів Української Народної Республіки (листопад 1917 р. – квітень 1918 р.). *Скарбниця української культури*: Зб. наук. пр. Чернігів, 2004. Вип. 4. С. 47–61.

⁶ Томазов В. Модзалевський Вадим Львович...

⁷ Вадим Модзалевський – український історик, археограф, архівіст, автор численних наукових праць. *Державний архів Чернігівської області*. URL: https://cn.archives.gov.ua/expos/tema/100_archive/100_archive_Modzalevsky.php.

⁸ Томазов В. Модзалевський Вадим Львович...

⁹ Там само.

¹⁰ Вадим Модзалевський – український історик, археограф, архівіст...

мітет охорони пам'яток старовини і мистецтва на Чернігівщині»¹¹. До цих порад дослухалися й у червні 1917 р. виникла така інституція, до складу якої увійшли місцеві історики, краєзнавці, літератори, художники: Юрій Виноградський, Євген Корноухов, Володимир Базилевич, Михайло Могилянський, Павло Діденко, Леонід Митькевич та інші.

Комітет функціонував на громадських засадах до 1918 р., спрямовуючи вектор своєї діяльності на збереження й популяризацію культурної спадщини. Зокрема, до Чернігова транспортували колекції старожитностей із панських маєтків, з метою зацікавити населення історією регіону влаштовували тематичні виставки, проводили наукові зустрічі, на яких виголошувалися цікаві доповіді, започаткували видавництво листівок із зображеннями місцевих пам'яток тощо¹².

Суміщаючи дві посади в культурно-духовній площині, Вадим Львович, як ніхто інший, переймався умовами збереження старожитностей. У цьому переконуємося, читаючи звернення, адресовані місцевому врядуванню Чернігова та чернетки листів про охорону музеїв.

Перше клопотання, з наявних у нашому розпорядженні, датоване 31 липнем 1917 р. У ньому В. Модзалевський просить міську управу посприяти встановленню зовнішньої охорони міліції біля Чернігівського з'єднаного історичного музею міської і вченої архівної комісії. На його глибоке переконання ця потреба є вкрай важливою й своєчасною з огляду на «тривожні настрої у місті»¹³. Аргументація зводилася до того, що установа розташована поблизу шпиталю і «посилено відвідується солдатами, які не виконують правил для відвідувачів». Змусити їх до цього неможливо, бо хранитель музею мобілізований до війська, його обов'язки лягли на плечі дружини, до того ж сторож музею – теж жінка. Враховуючи стрімке збільшення містян Чернігова за рахунок евакуйованих із театру військових дій, продовольчу проблему та загалом панічні настрої, – твердив В. Модзалевський, – не лишається жодного сумніву щодо доцільності охороняти музей¹⁴.

Наполегливість губернського комісара була цілком слушною, адже в сховищах з'єднаного історичного музею міської і вченої архівної комісії (відкритого 1909 р. з нагоди 1000-ліття писемної згадки про Чернігів) нараховувалося 3332 артефакти археології, історії та етнографії. Поміж них унікальні нумізматичні колекції, зразки зброї, військового спорядження, вироби середньовічних ремісничих цехів, цінні наративи (стародруки, рукописи, гетьманські універсали), картини¹⁵.

Разом із проханням про охорону Чернігівського з'єднаного музею Вадим Львович наполягав і на встановленні варті поблизу Музею українських старожитностей імені В.В. Тарновського, заснованого 1902 р. на базі приватного зібрання В. Тарновського й переданого ним губернському земству¹⁶. Необхідність було зумовлено тим, що «музей знаходиться на околиці Чернігова і його вже не охороняє городовий, як було раніше»¹⁷. Між тим, заклад вважався одним із найзначніших сховищ старожитностей часів Київської Русі (археологічні знахідки Княжої Гори біля Канева), Гетьманщини (клейноди, зброя, портрети та особисті речі гетьманів, козацької старшини), особистих архівів родин Милорадовичів, Забл, Лашкевичів, Полетик, Тарновських, художньо-картографічних матеріалів і багатьох інших цінних речей¹⁸.

Відтак, Вадим Львович пропонував запровадити цілодобову охорону біля цих двох музеїв і, що закономірно, навіть не розглядав варіант про тимчасове призупинення їхньої роботи. «Зачинення ... для публіки, – твердив, – саме по собі не позбавляє потреби в охороні музейного майна»¹⁹. Не схвалював він й ідею про періодичний нагляд за музеями вже існуючих міліцейських постів. Така думка напрошується з огляду на письмову відповідь В. Модзалевського очільнику чернігівської міліції, у якій він завважив, що «доручення охорони місцевих музеїв вартовим під номерами 4 і 5, особливо останньому, не може мене задовольнити, тому я прохаю ... призначити біля музеїв спеціальний пост»²⁰. Ймовірно, попередньо надійшла відмова від керівника міської міліції, людські ресурси якої були не безмежними й першочергово спрямовувалися на важливіші повсякденні проблеми. У

¹¹ Нестуля О. Охорона культових пам'яток за доби Української Центральної Ради. *Краєзнавство*. Кам'янець-Подільський, 2002. № 1–4. С. 90.

¹² Чернігівщина. *Енциклопедичний довідник* / за ред. А. Кудрицького. Київ, 1990. С. 334.

¹³ Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (далі – ІР НБУВ). Ф. 12. № 909. Арк. 2.

¹⁴ Там само. № 907. Арк. 1 зв.

¹⁵ Музей Чернігівської вченої архівної комісії. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org>.

¹⁶ Піскова Е. Музей українських старожитностей імені В.В. Тарновського Чернігівського губернського земства. *Енциклопедія історії України* / Інститут історії України НАН України. URL: <http://history.org.ua/uk>.

¹⁷ ІР НБУВ. Ф. 12. № 907. Арк. 1 зв.

¹⁸ Піскова Е. Музей українських старожитностей...

¹⁹ ІР НБУВ. Ф. 12. № 907. Арк. 1 зв.

²⁰ Там само. Арк. 1.

цьому переконає й той факт, що одночасно з клопотанням до міської управи посприяти в охороні музеїв, В. Модзалевський звернувся до губернської земської управи та губернської вченої архівної комісії.

Таке наполегливе «стукання у двері» дало позитивний результат, але лише короткочасно. Вочевидь, ситуація у Чернігові погіршувалася, тому в жовтні 1917 р. очільник міліції поінформував міську управу, що «...через відсутність повністю укомплектованого штату міліції, знімається варта біля з'єднаного історичного музею міської і вченої архівної комісії та доручається міліціонеру, який водночас охороняє приміщення казначейства». Виборне управління в особі Аркадія Верзилова, заступника міського голови, негайно повідомило про це В. Модзалевського²¹. Утім, гласні міської управи усвідомлювали необхідність збереження музейного майна й, розуміючи тривогу комісара з охорони пам'яток мистецтва і старовини, посприяти відновленню варті біля музеїв. Згодом міський голова Павло Соколов сповістив Вадима Львовича, що попередньо зконтактували з керівником місцевого військового гарнізону, який погодився виділити для безпеки Музею українських старожитностей і з'єднаного історичного музею «ефрейторські караули по 4 особи від 2-го батальйону Першого українського полку і 8 чоловік того ж батальйону для охорони пам'яток у Троїцькому монастирі»²².

Закономірно, що В. Модзалевський переймався не лише потребою забезпечення музеїв охороною, але й її якістю. Уже за кілька днів він знову звернувся до міської управи з проханням надати можливість особисто контролювати вартових із метою «запровадження правильнішого, ніж це спостерігається у нинішній час, виконання обов'язків караульних». Своє бажання обґрунтовував наступним: солдати-охоронці вимагали від завідувачки з'єднаного історичного музею відкрити приміщення, щоб «знати навіщо вони сюди поставлені та що охороняють»²³. Лише після тривалих перемовин їхні вимоги вдалося відхилити. З огляду на це, В. Модзалевський висловив думку про недоцільність і, навіть, шкідливість таких вартових біля музеїв, особливо всередині приміщень. Він запропонував управі алгоритм удосконалення охоронної служби, наголосивши на такому: по-перше, громадське врядування мусило зв'язатися з військовим керівництвом частин, які охороняли музеї, та попросити призначити у вартові «лише цілком надійних і свідомих солдатів», по-друге, управа повинна видати розпорядження, щоби вартові залишили приміщення музею і розмістилися напроти, у будинку реального училища. Охорону музею зробити зовнішньою, один караульний пост²⁴.

Міське громадське управління погодило слухні зауваження комісара. П. Соколов дав знати, що питання про контроль за роботою охоронців буде найближчим часом розглянуте на засіданні Комітету громадської безпеки, а стосовно призначення надійних вартових, то управа вже поклопоталася про це перед очільником військового гарнізону²⁵.

Окрім пам'яткоохоронних ініціатив, спрямованих на збереження музейного майна, В. Модзалевський опікувався й культовими спорудами. Маємо його звернення до міської управи, датоване 14 листопадом 1917 р., в якому йдеться про доцільність призначення трьох вартових, які б від 18 год. до 8 год. охороняли собори й патрулювали район їхнього розташування. Це питання попередньо розглядалося на засіданні Комітету з охорони пам'яток мистецтва й старовини та актуалізувалося кафедральним протоієреєм Спасо-Преображенського собору Олександром Єфимовим. Останній, до речі, був відомим церковним і громадським діячем і, на думку М. Блакитного, «робота зі збереження, вивчення та популяризації церковних пам'яток була частиною його професійного життя». Він входив до Чернігівської губернської вченої архівної комісії, церковно-археологічної комісії при Чернігівському єпархіальному сховищі старожитностей²⁶; був активним науковцем (автор понад 40-ка розвідок наукового, краєзнавчого й популярного характеру), учасник церковно-історичного краєзнавчого руху наприкінці XIX – початку XX ст.²⁷. Отож, як і Вадим Львович, не міг не турбуватися про збереження пам'яток минувшини і, головне, чудово знав значимість старожитностей, зосереджених у церквах і монастирях Чернігова.

Міська управа зреагувала оперативно: вже наступного дня відбулося засідання Комітету громадської безпеки, де ухвалили рішення клопотати перед очільником військового гарнізону про виділення нічних караульних для охорони соборів Чернігова²⁸.

²¹ ІР НБУВ. Ф. 12. № 913. Арк. 2.

²² Там само. № 914. Арк. 3.

²³ Там само. № 915. Арк. 4.

²⁴ Там само. Ф. 12. № 915. Арк. 4 зв.

²⁵ Там само. Арк. 5.

²⁶ Блакитний М. Олександр Єфимов – церковний і громадський діяч, забутий історик Чернігівщини (за матеріалами церковної періодики Чернігівської єпархії кінця XIX – початку XX ст.). *Сіверянський літопис*. 2015. № 2. С. 131.

²⁷ Там само. С. 134.

²⁸ ІР НБУВ. Ф. 12. № 1005–6. Арк. 2.

У 1918 р. Вадим Львович переїхав до Києва, продовживши плідну роботу в культурно-духовній царині: виконував обов'язки секретаря Комісії для розробки законопроектів про заснування Української академії наук (квітень–жовтень 1918 р.), голови архівно-бібліотечного відділу Міністерства народної освіти (травень 1918 р. – червень 1919 р.), очільника Головного архівного управління та Всеукраїнського головного архіву (червень–жовтень 1919 р.)²⁹. Задумів було чимало, утім, життя виявилось закоротким. З серпня 1920 р. Вадим Львович помер від дизентерії³⁰.

Таким чином, навіть невеликий підбір наративів дозволяє констатувати, що, незважаючи на війну й глибоку соціально-економічну кризу 1917 р., були особистості, які усвідомлювали значимість культурно-духовної спадщини для процесу відновлення української державності, посилення етнічної самоідентифікації. Один із них – Вадим Модзалевський – Чернігівський губернський комісар з охорони пам'яток мистецтва й старовини, очільник Комітету з охорони пам'яток мистецтва та старовини. Завдяки йому ініціювали пам'яткоохоронні заходи задля збереження старожитностей Чернігівського з'єднаного історичного музею міської і вченої архівної комісії, Музею українських старожитностей імені В.В. Тарновського, єпархіального давньосховища, розташованого в Троїцькому соборі, святинь православних храмів. Його клопотання мали відгук поміж гласних міського врядування, які сприяли організації варті поблизу музейних установ і культових споруд, підтримували ідею забезпечення якісної охорони шляхом підбору надійних і свідомих кадрів.

Вивчення цієї теми не вичерпується означеними аспектами, окремими об'єктами для дослідження можуть стати взаємодія земського й міського самоврядування щодо охорони пам'яток мистецтва, співпраця муніципального врядування та органів державної влади в царині збереження культурної спадщини, деталізація діяльності Чернігівського комітету з охорони пам'яток мистецтва й старовини та багато іншого.

References

Blakytyni, M. (2015). Oleksandr Yefymov – tserkovnyi i hromadskiy diiach, zabutyi istoryk Chernihivshchyny (za materialamy tserkovnoi periodyky Chernihivskoi yeparkhii kintsia XIX – pochatku XX st.) [Oleksandr Yefimov is a church and public figure, a forgotten historian of the Chernihiv region (based on the materials of the church periodicals of the Chernihiv eparchy in the end of the XIX – beginning of the XX century)]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 2, pp. 129–136.

Boiko, V., Demchenko, T., Onishchenko, O. (2003). 1917 rik na Chernihivshchyni: istoryko-kraieznavchy narys [1917 in Chernihiv region: historical and local history essay]. Chernihiv, Ukraine.

Kovalenko, O. (1998). Vadym Modzalevskiy i rozvytok arkhivnoi spravy na Pivnichnomu Livoberezhzhi Ukrainy za doby vyzvolnykh zmahan [Vadym Modzalevskiy and the development of archival affairs on the Northern Left Bank of Ukraine during the liberation struggle]. *Arkhivna ta bibliotchna sprava v Ukraini doby vyzvolnykh zmahan (1917–1921 rr.): Zb. nauk. prats – Archival and library affairs in Ukraine during the liberation struggle (1917–1921): Collection of scientific works*. Kyiv, Ukraine.

Nestulia, O. (1994). Bilia vytokiv derzhavnoi systemy okhorony pamiatok v Ukraini (doba Tsentralnoi Rady, Hetmanshchyny, Dyrektorii) [At the origins of the state system of monuments protection in Ukraine (the era of the Central Rada, Hetmanat, Dyrectoria)]. Kyiv–Poltava, Ukraine.

Nestulia, O. (2002). Okhorona kultovykh pamiatok za doby Ukrainiskoi Tsentralnoi Rady [Protection of religious monuments during the Ukrainian Central Rada]. *Kraieznavstvo – Local lore*, 1–4, pp. 90–94.

Serhieieva, S. (2004). Chernihivshchyna chasiv Ukrainiskoi Narodnoi Respubliki (lystopad 1917 r. – kviten 1918 r.) [Chernihiv region during the Ukrainian People's Republic (November 1917 – April 1918)]. *Skarbnytsia ukraïnskoi kultury: Zb. nauk. pr. – Treasury of Ukrainian culture: Collection of scientific works*, 4, pp. 47–61.

Шара Любов Миколаївна – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, Україна).

Shara Liubov M. – Ph.D. in Historical Sciences, Associate Professor of the Department of the World History and International Relations, T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Collegium» (53 Hetmana Polubotka Street, Chernihiv, 14013, Ukraine).

E-mail: ljuba_che@ukr.net

Ячменіхін Костянтин Михайлович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, Україна).

²⁹ Томазов В. Модзалевський Вадим Львович...

³⁰ Вадим Модзалевський – український історик, археограф, архівіст...

Yachmenikhin Kostantyn M. – Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department of the World History and International Relations, T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Collegium» (53 Hetmana Polubotka Street, Chernihiv, 14013, Ukraine).
E-mail: kostas48@ukr.net

MONUMENTAL PROTECTIVE INITIATIVES IN CHERNIHIV IN 1917

The purpose of the article is to detail V. Modzalevskiy's work concerning protection of Chernihiv museums during July–November 1917, based on his written requests addressed to the city administration.

The research methods conform to the stated purpose. They are based on the principle of historicism and objectivity. There are general scientific (analysis, induction) and special-historical (historical-comparative, historical-systemic, historical-genetic) methods. The scientific novelty is that for the first time the interaction between the City Government and V. Modzalevskiy, the Provincial Commissar for the Protection of Art Monuments and Antiquities concerning the preservation of artifacts concentrated in museums and cathedrals of Chernihiv at the time was studied.

Based on the processed materials, we can draw the following conclusions. The revolutionary events in 1917 allowed peoples of imperial Russia to hope for a quickly solution to a number of persistent problems in all life spheres of the state and society. Ukrainians set out to restore their statehood by creating a representative body, the Central Rada, which was transformed in April 1917 into a revolutionary parliament that led the national movement in the Dnieper region. Among its active participants were individuals who, despite the war and the deep socio-economic crisis, were aware of the importance of cultural and spiritual heritage for the process of restoring Ukrainian statehood, strengthening ethnic self-identification. One of them is Vadym Modzalevskiy, the Chernihiv Provincial Commissar for the Protection of Art Monuments and Antiquities, and the head of the Committee for the Protection of Art Monuments and Antiquities. Thanks to him, monument protection measures were initiated to preserve the antiquities of the Chernihiv United Historical Museum and the scientific archival commission, the Museum of Ukrainian Antiquities named after V.V. Tarnovskiy, the diocesan ancient repository located in the Trinity Cathedral, Orthodox shrines. The commissioner's urgings were supported by the Chernihiv city government, which helped to organize guards near museums and religious buildings, and welcomed the idea of providing quality protection by selecting reliable and conscientious guards.

Key words: antiquities, museum, commissar, City Council, security guards.

Дата подання: 16 червня 2021 р.

Дата затвердження до друку: 26 червня 2021 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Шара, Л., Ячменіхін, К. Пам'яткоохороні ініціативи у Чернігові 1917 р. *Сіверянський літопис*. 2021. № 5. С. 219–224. DOI: 10.5281/zenodo.5749312.

Цитування за стандартом APA

Shara, L., Yachmenikhin, K. (2021). Pamiatkoohoroni initsiatyvy u Chernihovi 1917 r. [Monumental Protective Initiatives in Chernihiv in 1917]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 5, P. 219–224. DOI: 10.5281/zenodo.5749312.

